

РИЗИКИ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Березуцький В. В., проф. (каф. БПтаНС, НТУ «ХП»);
Халіль Рита Ісса, лікар (лікарня Альбашир, Амман, Йорданія)*

Анотація. Розглянуто питання, пов'язані з визначенням ризиків для цивільного населення країни під час війни та військового стану. Висвітлені основні ризики, які породжуються в умовах війн. Запропоновані наукові засади щодо впровадження менеджменту ризиками в надзвичайних ситуаціях.

Ключові слова: ризики для населення, військовий стан, загроза життю, біженці та переселенці, освітні та культурні втрати, погіршення здоров'я, екологічні ризики.

Abstract. The issue of identifying risks for the country's civilian population during war and martial law was considered. The main risks that arise in the conditions of war are highlighted. The scientific principles of the implementation of risk management in emergency situations are proposed.

Keywords: population risks, martial law, threat to life, refugees and displaced persons, educational and cultural losses, health deterioration, environmental risks.

Вступ. Під час війни населення стикається з численними проблемами, які породжують різноманітні ризики. Війна викликає масові переміщення населення, що призводить до проблем з доступом до базових ресурсів, таких як їжа, вода, медичні послуги та притулок. За даними ООН, мільйони українців були змушені покинути свої домівки, ставши внутрішньо переміщеними особами або біженцями в інших країнах [1]. Це збільшує навантаження на соціальні та медичні системи, що часто не справляються з кількістю постраждалих. Зростання хвороб, дефіцит харчових продуктів, психологічні травми, відсутність доступу до медичної допомоги. Економіка України сильно постраждала через руйнування інфраструктури, зупинку виробництва, втрату робочих місць та скорочення експорту. За оцінками, економіка країни може скоротитися на десятки відсотків, що призводить до зниження рівня життя більшості громадян.

Небезпеки війни породжують ризики для населення, які вимагають їх ідентифікації та пошуки шляхів їх мінімізації із застосуванням менеджменту ризиками.

Аналіз стану питання. На теперішній час вже пройшло практично 3 роки активної фази війни, яка почалась 24 лютого 2022 року. Але, фактично, війну було розпочато у 2014 році. Чому за цей час не було зроблено аналізу ризиків для населення? Необхідно щоб наукові установи та університети зробили аналіз цієї ситуації та прорахували усі можливі ризики та шляхи їх мінімізації.

Методики, матеріали і результати досліджень. Під час війни ризики для населення значно зростають і охоплюють безліч сфер життя, включаючи фізичну безпеку, здоров'я, соціальну стабільність, доступ до базових ресурсів і

психологічний стан. Ось основні ризики, з якими стикається населення під час війни:

1. *Фізична або безпосередня загроза життю.* Люди можуть постраждати через бойові дії, артилерійські обстріли, авіаційні бомбардування та інші форми збройного насилля. До цього необхідно додати ризики поранення та мінна небезпека. Під час військових конфліктів значно збільшується кількість поранених, як серед військових, так і серед цивільних. Після активних бойових дій часто залишаються міни та нерозірвані боєприпаси, що становить загрозу для цивільного населення протягом тривалого часу. За 2022 рік повномасштабної війни в Україні загинули понад сто цивільних медпрацівників, більш як сто енергетиків і понад 60 медійників [2].

2. *Вимушене переміщення, біженці та переселенці.* Люди змушені покидати свої домівки через загрозу збройного конфлікту, що призводить до втрати житла, майна та засобів для існування. У людей виникають труднощі з адаптацією. Біженці часто стикаються з соціальними та економічними проблемами на новому місці, такими як брак житла, роботи та підтримки з боку влади.

3. *Порушення доступу до базових потреб, в тому числі - брак води, їжі та медикаментів.* Війна може зруйнувати інфраструктуру, що ускладнює постачання продуктів харчування, питної води, медичних засобів та інших життєво необхідних товарів. До цього необхідно додати перебої в електропостачанні та опаленні. Руїнування енергетичної інфраструктури може призвести до тривалих відключень електроенергії, що особливо критично в зимовий період.

4. *Погіршення стану здоров'я.* Через відсутність доступу до медичних послуг, хворі не отримують своєчасного лікування, що збільшує ризик смертності від хвороб та поранень. Зруйновані системи захисту від розповсюдження інфекційних захворювань провокують появу епідемій. Умови війни сприяють поширенню інфекційних хвороб через скупчення людей у тимчасових таборах, погіршення санітарних умов та брак медикаментів. Стрес, страх, втрати рідних і близьких, а також травматичні події впливають на психологічний стан, що може призвести до посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії та інших психічних захворювань [3].

5. *Соціальна та економічна нестабільність, безробіття та економічні труднощі.* Війна призводить до закриття підприємств, руйнування економіки та втрати робочих місць, що робить людей вразливими до бідності. В наслідок війни відбувається розрив соціальних зв'язків. Війна руйнує родини та громади, посилюючи соціальну ізоляцію та зменшуючи підтримку від близьких.

6. *Правові та етичні ризики, порушення прав людини.* Під час збройних конфліктів часто трапляються порушення прав людини, такі як тортури, незаконні затримання, сексуальне насильство або масові вбивства. У цій війні було висвітлено підвищення ризику торгівлі людьми, викрадень, особливо жінок і дітей, для використання у різних незаконних діях.

7. *Освітні та культурні втрати, зрив освітнього процесу.* Через бойові дії та руйнування шкіл діти втрачають можливість здобувати освіту, що впливає на їхнє майбутнє. Спостерігається втрата культурної спадщини. Війна часто призводить до знищення історичних пам'яток, музеїв, бібліотек та інших культурних об'єктів.

8. *Екологічні ризики викликані забрудненням навколишнього природного середовища.* Бойові дії можуть спричинити забруднення водних ресурсів, ґрунтів і повітря, що негативно впливає на здоров'я населення і довкілля. Війна може знищити ліси, поля та інші природні ресурси, що ускладнює відновлення нормального життя після завершення конфлікту.

9. *Морально-психологічний тиск, страх та невизначеність.* Населення живе в постійному стресі через невизначеність щодо майбутнього, що погіршує морально-психологічний стан. Загибель або зникнення родичів та друзів під час війни викликає глибокі психологічні травми.

Висновки. Керівництво держави, органи влади на місцях повинні зрозуміти, що найголовніше в умовах війни – це забезпечити захист життя і здоров'я людей, мінімізуючи ризики та всіляко сприяти відновленню стабільності в країні та регіонах.

Менеджмент ризиками для населення під час війни є дуже складним завданням та потребує скоординованих зусиль з боку урядів, міжнародних організацій та гуманітарних агентств. Це включає: евакуацію населення з небезпечних зон; організацію гуманітарної допомоги: їжі, води, медичних засобів, притулків; забезпечення психологічної підтримки постраждалим; розмінування та відновлення зруйнованої інфраструктури після завершення бойових дій.

Література

1. Іванна Гордійчук . Скільки українських біженців перебувають у країнах Європи: дані ООН. *Главком: Веб сайт.* URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/skilki-ukrajinskikh-bizhentsiv-perebuvajut-u-krajinakh-jevropi-dani-oon-906420.html> (дата звернення: 16.10.2024).

2. Анна Гаращук. Загроза життю і здоров'ю під час війни. *Голос України: Веб сайт.* URL: <http://www.golos.com.ua/article/369541> (дата звернення: 17.10.2024)

3. Як війна впливає на ментальне здоров'я українців. *Слово і діло. Аналітичний портал.* Веб сайт.

URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/09/17/infografika/suspilstvo./yak-vijnavplyvaye-mentalne-zdorovya-ukrayincziv> (дата звернення: 17.10.2024).